

Tuusulan Huhtariihen käväkasselvitys 2024

Juha Kinnunen
11.2.2025

LUONTOSELVITYS
METSÄNEN

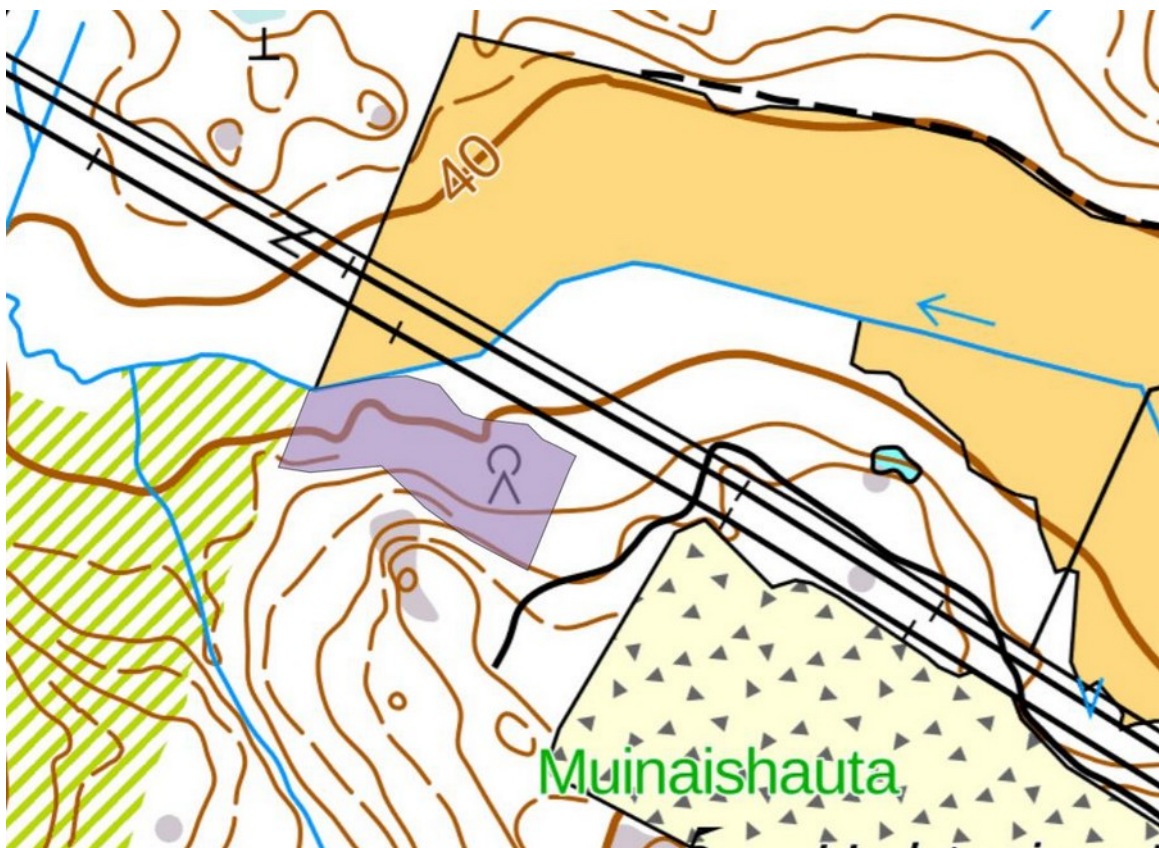
1 JOHDANTO.....	3
2 ALUEEN YLEISKUVAUS.....	3
3 MENETELMÄT.....	6
3.1 Käävät.....	6
3.2 Muut kääväkkäät.....	7
3.3 Muut aineistot.....	7
4 TULOKSET.....	7
4.1 Käävät.....	8
4.2 Muut kääväkkäät.....	8
5 YHTEENVETO.....	8
LIITTEET.....	9

1 JOHDANTO

Suomen kääväkkäitä on luetteloitu yhteensä 1062 lajia (tilanne 18.1.2022). Kääväkkäät ovat kantasienten (*Basidiomycota*) muotoryhmä, johon luetaan oikeastaan kaikki muut kantasieniin kuuluvat makrosienet paitsi helttasienet, tatit ja kupusienet. Suurimpia kääväkäsryhmiä ovat orvakat, käävät, orakkaat, haarakkaat ja hyytelösienet. Nämä ryhmät eivät niinkään kerro lajien luontaisista sukulaisuussuhteista kuin itiöemien samankaltaisuudesta. Kääväkkäiden luokittelu kehityshistoriaa noudattelevaksi on vielä kesken, ja myös monien lajien nimistö ei ole vakiintunutta.

2 ALUEEN YLEISKUVAUS

Selvitysalue sijaitsee Tuusulan Huhtariihen kylässä. Selvitysalueen pinta-ala on 1,2 hehtaaria ja sen sijainti sekä rajaus esitetään kuvien 1 ja 2 kartoilla.

Kuva 1: Selvitysalueen rajaus peruskartalla

Kuva 2: Selvitysalueen rajausta ilmakuvaan.

Aholan ym. (2014) selvityksessä aluetta kuvailtiin seuraavasti:

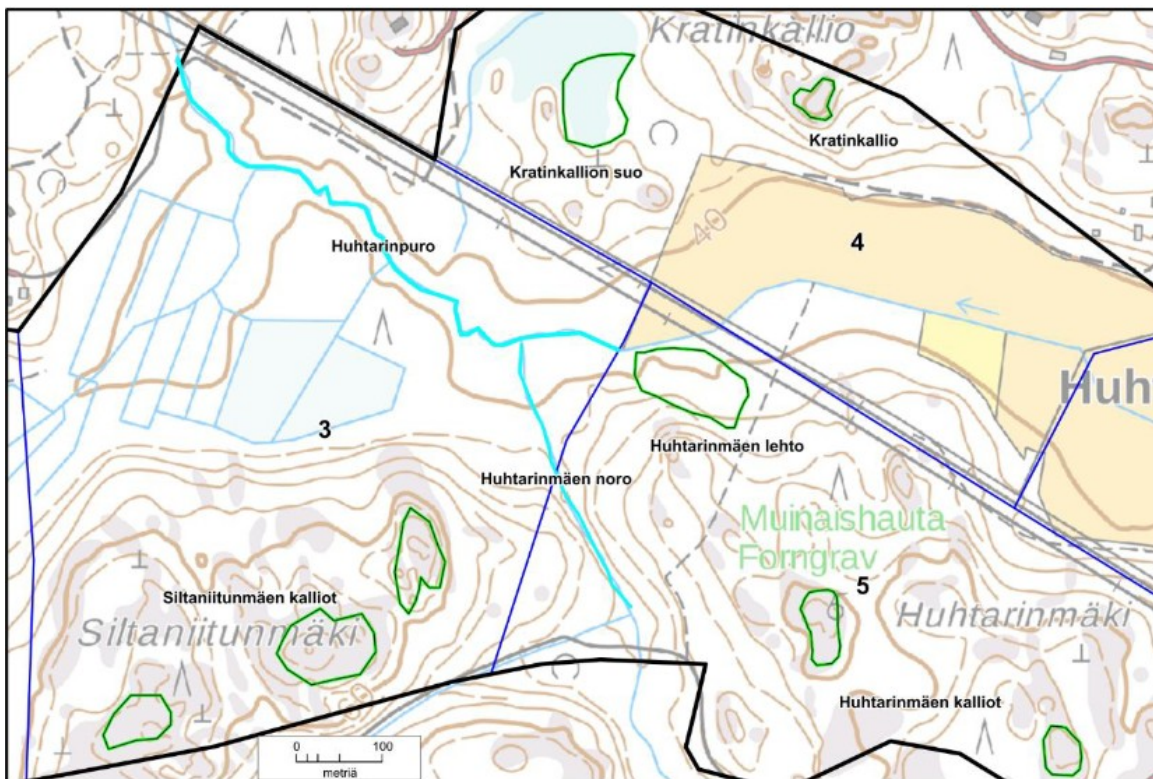
Metsälain erityisen tärkeä elinympäristö (rehevät lehtolaidut). Huhtarinmäen luoteisrinteessä Huhtariin peltoaukeaan, taimikoihin ja voimalinjaraivioon rajautuu runsasravinteista tuoretta lehtoa (HeOT), joka on pääosin säästynyt hakkuilta. Joitakin kantoja kuviolla on tosin merkinä harvennuksista. Kuvio onkin puustoltaan melko vaatimaton eikä lahoppuutakaan ole kuin niukasti. Pääpuulajina on kuusi ja lehtipuita, koivuja ja haapoja, kasvaa vain vähän. Suurin osa puista on nuoria (dbh 20–30 cm), mutta joukossa kasvaa joitakin järeämpiäkin yksilöitä (dbh noin 40 cm). Alispuina kasvaa pihlajaa ja vaahteraa. Kuvion itäosassa on tiheää nuorta lehtipuutaimikkoa ja tuomitiheikköä. Aluskasvillisuus on sitä vastoin hyvin vaateliasta ja lajistollisesti paikallisesti erittäin merkittävää. Huomionarvoisin laji on lehtosinijuuri (*Mercurialis perennis*), parhaiden lehtojen kasvi, joka ei yleensä juuri menesty tammivyöhykkeen

pohjoispuolella. Keski-Uudellamaalla laji on lähellä levinneisyytensä pohjoisrajaa. Pensakerrokseen kuuluu kuusamaa, taikinamarjaa, vadelmaa ja näsiää. Kenttäkerroksessa runsaimpia ja hyviä ilmentäjälajeja ovat käenkaali, lillukka, lehtosinijuuri, kielo, sinivuokko, metsäkurjenpolvi, kevätlinnunherne ja imikkä. Muita lajeja ovat mm. metsäkastikka, huopaohdake, sudenmarja, metsäalvejuuri ja sananjalka. Pohjakerroksessa kasvaa lehväsamalia, metsä- ja niittyliekosammalta (*Rhytidiadelphus triquetrus*, *R. squarrosus*), isokastesammalta, lehtoruusukesammalta ja suikerosammalia. Rinteen alla on kosteampi lähdevaikutteinen kasvupaikka, jossa kasvaa hiirenporrasta ja viitakastikkaa sekä lähteisyydestä hyötyvää lajistoa kuten suokelttoa ja ojakellukkaa. Lähdevaikutteisuus lisää kuvion luontoarvoja. Kuviolla havaittiin palokärki (*Dryocopus martius*). Tuore runsasravinteinen lehto on koko maassa äärimmäisen uhanalainen (CR) luontotyyppi. Luontoarvot: Luokka II.

Selvitysalueetta on kuvailtu myös julkaisussa Routasuo ym. (2016) seuraavasti:

Huhtarinmäen lehto (arvoluokka P, 0,80 ha)

Huhtarinmäen luoteisrinteellä olevalla kohteella on tuoretta runsasravinteista lehtoa. Puustona on varttuvaa–varttunutta kuusikkoa sekä koivua ja haapaa. Pensakerroksessa tavataan mm. lehtokuusamaa ja näsiää. Kenttäkerroksen lajisto on vaateliasta, mm. lehtosinijuuri on alueella runsas. Kenttäkerroksen lajistoon kuuluvat mm. kevätlinnunherne, lehtoimikkä, sinivuokko, sudenmarja ja kielo. Rinteen alaosassa on kosteapohjaista metsää, jossa viitakastikka, suokeltto ja hiirenporras ovat runsaita. Rinnettä ylös mentäessä lajisto muuttuu lehtomaiseksi kankaaksi ja tuoreeksi kankaaksi, mustikan ollessa valtalajina. Alueen itäreunan tiheä vesakko on rajattu arvokkaan alueen ulkopuolelle. Tuore runsasravinteinen lehto on Etelä-Suomessa äärimmäisen uhanalainen (CR) luontotyyppi. Huhtarinmäen lehdon alue esitetään kuvan 3 kartalla.

Kuva 3: Kohde nimellä Huhtarinmäen lehto (Routasuo ym. 2016).

Kohde on myös mainittu alueen luontoselvitysten yhteenvetoraportissa (Vanhatalo & Saviharju 2023).

3 MENETELMÄT

Selvitysalue käytiin läpi 1 maastopäivän aikana 10.10.2024. Maastotyötunteja käytettiin 4. Inventointiajankohta oli työn luotettavalle suorittamiselle otollinen. Syksy 2024 oli selvityksen ajankohtaan asti melko kostea ja lämmin. Yksivuotiset lajit olivat ehtineet saada itiöemänsä näkyviin, ja myös myöhäisin lajisto oli jo esillä.

3.1 Käävät

Kaikki kääpälajit kirjattiin muistiin ja maastossa tuntemattomiksi jääneistä otettiin näyte myöhempää mikroskooppista määrittystä varten. Mikroskooppinen määrittästyö tehtiin Viikin Biokeskuksessa. Maastossa kerätyt näytteet talletetaan Turun kasvimuseon herbarioon (TUR).

Havainnot tehtiin myös elävästä puustosta, kuolleesta pystypuustosta ja maapuustosta eri kääpälajien esiintymispotentiaalin arvioimiseksi. Kaikki osa-alueet käytiin läpi sellaisella tarkkuudella, että alueen kääpälajistosta saatiin riittävän kattava kuva. Lähes kaikki järeät (rinnankorkeusläpimitta yli 30 cm) maapuut tarkastettiin, samoin kaikki järeät kuolleet pystypuut. Suurin osa selvitysalueen maapuustosta on läpimitaltaan 10 - 30 cm, ja siitä käytiin läpi lähes kaikki. Ohutta maapuuta (läpimitta 5-10 cm) käytiin läpi kattavasti kaikilta osa-alueilta. Jokaisesta tavatusta kääpälajista tehtiin vähintään yksi maastohavainto, josta otettiin GPS-piste.

Tieteellinen ja suomenkielinen nimistö noudattaa kääpien osalta Niemelän (2016) ja muiden kääväkkäiden osalta laji.fi-portaalin käyttämää nimistöä (Miettinen ym. 2023). Arinakääpää (*Phellinus igniarius* coll.) ei määritetty kollektiivisena ryhmälajina, eli ns. "pikkulajit" (lepänarinakääpää *P. alni*, sysikääpää *P. nigricans* jne.) erotettiin perustuen Niemelän (2016) tulkintaan. Sinikääpää-ryhmä (*Postia caesia* coll.) määritettiin julkaisun Miettinen ym. (2018) mukaan. Lajien uhanalaisuus on ilmoitettu Kotirannan ym. (2019) mukaan. Kääpälajien indikaattoristatukset on ilmoitettu Niemelän (2016) mukaan.

3.2 Muut kääväkkäät

Kääpien lisäksi inventoitiin myös muita maapuilla ja maassa kasvavia kääväkkäitä. Maastossa tuntemattomiksi jääneistä lajeista otettiin näyte, jotka määritettiin myöhemmin mikroskoopilla.

Kääväkkäiden tieteellinen ja suomenkielinen nimistö noudattaa Laji.fi -portaalin käyttämää nimistöä (Miettinen ym. 2023); poikkeuksena on ripsikarakka (*Etheiroduon fimbriatum*), joka sekvenssidatan perusteella ei kuulu sukuun *Steccherinum*.

3.3 Muut aineistot

Selvitysalueelta ei ollut tiedossa aikaisempia lahottajasieniselvityksiä. Laji.fi-portaalissa ei ollut selvitysalueelta aikaisempia sienihavainnotia.

4 TULOKSET

4.1 Käävät

Selvityksessä tavattiin 22 kääpälajia. Yhtään uhanalaista tai silmälläpidettävää lajia ei tavattu.

Selvityksessä tavattiin kaksi vanhojen kuusimetsien indikaattorilajia (Niemi 2016):

siperiankääpä	<i>Phellinus abietis</i>
tippakääpä	<i>Postia guttulata</i>

Indikaattorilajien esiintyminen kertoo siitä, että alueella on säilynyt vanhojen kuusimetsien elementtejä (tässä tapauksessa kuusen luonnonkannot).

Lisäksi tavattiin harvinainen ja eteläinen lapakääpä (*Postia floriformis*).

Alueen pienen koon huomioiden lajimäärä on hyvä. Alueella ei ole järin paljon maapuustoa, joten siihenkin nähden saatu tulos on hyvä.

4.2 Muut kääväkkäät

Selvityksessä tavattiin 15 muuta kääväkäs-lajia. Tavatut lajit ovat yleisiä lehdissä ja lehtomaisilla kankailla, missä on myös kuusimaapuuta. Määrä on odotetunlainen.

5 YHTEENVETO

Selvityksessä tavattiin yhteensä 37 kääväkäs-lajia.

Selvityksessä tavattiin kaksi vanhan kuusimetsän indikaattorikääpälajia.

LIITTEET

Liite 1. Taulukko tehdyistä havainnoista (excel).

Liite 2. Taulukko tavatuista kääpälajeista.

Liite 3. Taulukko muista kääväkäs-lajeista.

LÄHTEET

Ahola, A., Manninen, E., Nieminen, M. & Nupponen, K. (toim.). 2014: Tuusulan osayleiskaava-alueiden luontoselvitykset 2013 ja 2014. – Faunatica Oy. 179 s.

Kotiranta, H., Junninen, K., Halme, P., Kytövuori, K., von Bonsdorff, T., Niskanen, T. & Liimatainen, K. 2019: Kääväkkäät. – Suomen lajien Punainen kirja: 234-247. Ympäristöministeriö.

Makkonen, H., Koskimies, P., Nupponen, K., Vasko, V. & Nieminen, M. 2020: Luontoselvitykset Tuusulan Ruotsinkylässä Focus-liikekeskuksen alueella vuonna 2020. – Faunatican raportteja 59/2020. 50 s.

Miettinen, O., Vlasák, J., Rivoire, B. & Spirin, V. 2018: *Postia caesia* complex (Polyporales, Basidiomycota) in temperate Northern Hemisphere. - Fungal Systematics and Evolution 1:101-129. <https://doi.org/10.3114/fuse.2018.01.0>

Miettinen, O. ym. 2023: laji.fi-portaalin havainnot.

Niemelä, T. 2016: Suomen käävät. – Norrlinna 31:1-430.

Routasuo, P., Hagner-Wahlsten, N. ja Vauhkonen, M. 2016: Tuusulan Focuksen alueen luontoselvitys. – Enviro Oy. 45 s.

Vanhatalo, A. & Saviharju, H. 2023: Tuusulan FOCUS-alueen luontoselvitysten yhteenvetoraportti. – Faunatican raportteja 8/2023. 31 s.

LIITTEET

Liite 1. Sähköinen liitetaulukko tehdyistä havainnoista (excel).

Liite 2. Taulukko tavatuista kääpälajeista.

Fomes fomentarius taulakääpä

<i>Fomitopsis betulina</i>	pötkelökääpä
<i>Fomitopsis pinicola</i>	kantokääpä
<i>Fomitopsis serialis</i>	rivikääpä
<i>Gloeophyllum odoratum</i>	aniskääpä
<i>Gloeoporus dichrous</i>	tikankääpä
<i>Hyphodontia radula</i>	rytökääpä
<i>Irpex lacteus</i>	maitohampikka
<i>Mensularia radiata</i>	lepänkääpä
<i>Phellinus abietis</i>	siperiankääpä
<i>Phellinus alni</i>	lepänarinakääpä
<i>Phellinus conchatus</i>	raidankääpä
<i>Phellinus punctatus</i>	kuhmukääpä
<i>Postia alni</i>	pikkukääpä
<i>Postia caesia</i>	sinikääpä
<i>Postia floriformis</i>	lapakääpä
<i>Postia guttulata</i>	tippakääpä
<i>Skeletocutis carneogrisea</i>	routakääpä
<i>Steccherinum nitidum</i>	risukarakääpä
<i>Trametes hirsuta</i>	karvavyökääpä
<i>Trametes ochracea</i>	pinovyökääpä
<i>Trichaptum abietinum</i>	kuusenkynsikääpä

Liite 3. Taulukko muista kääväkslajeista.

<i>Amphinema byssoides</i>	kuopikka
<i>Basidioradulum radula</i>	kermaraspikka
<i>Chondrostereum purpureum</i>	purppuranahakka
<i>Coniophora arida</i>	jauhokesikka
<i>Etheiroduon fimbriatum</i>	ripsikarakka
<i>Hymenochaete cinnamomea</i>	kanelivuotikka

<i>Hyphoderma praetermissum</i>	<i>valtanyhäkki</i>
<i>Hyphoderma setigerum</i> coll.	<i>isonyhäkki-ryhmä</i>
<i>Merulius tremellosus</i>	<i>hytyrypykki</i>
<i>Phlebia rufa</i>	<i>sokkelorypykki</i>
<i>Plicatura nivea</i>	<i>leppävanukka</i>
<i>Resinicium bicolor</i>	<i>maitotahra</i>
<i>Schizophyllum commune</i>	<i>halkihelppä</i>
<i>Stereum rugosum</i>	<i>ryppynahakka</i>
<i>Vesiculomyces citrinus</i>	<i>sitruunaorvakka</i>